

סיכום - חיזו' בטטה / סמי ברדוגו

ערכה: איריס פלאום.

הסיפור "חיזו' בטטה" מאת סמי ברדוגו עוסק בהתמודדות של ילד עם משבר. הסיפור מתאר משפחה אם ושני בניה הם חיים בפריפריה עיירה עלומה (שמה לא מצוין). המספר (**מספר גיבור**) הוא אדוארד בן ה-16 שמכונה חיזו' (גזר במרוקאית). הוא הופך להיות והוא הופך להיות 'ילד-הורי' שמנסה לשרוד על ידי שמירת המסגרת, והוא דווקא הילד החלש פיזית, ה'מוזר'. אמו החליטה שהוא ה'רואה' לכן האכילה אותו בגזר ומכאן כינויו. אדוארד מעיד על עצמו שהוא רואה 'שש-שש', אבל למעשה הוא בוחר מה לראות, אדוארד מתעלם מכל מה שמאיים על המסגרת המשפחתית, כי כך הוא שורד (**מוטיב הראייה**). אחיו שמעון בן ה-13 מכונה 'בטטה', אמו כינתה אותו בטטה ולא בשל היותו שמן, אלא כי הוא בריא וגדול ויש להאכילו. שמעון חברותי, חזק ספורטאי, הוא הבן 'מורד' הוא מבין כי המסגרת המשפחתית שלהם מוזרה, ולכן הוא מבקש לפרוץ מסגרת זו.

שמה של האם לא מוזכר אלא בשכונה היא מכונה 'חיזו' בטטה', מה שמצביעה על מהותה של האם היא מסמלת את הבית, ילדיה הם כל עולמה. האם מסתגרת בפני הסביבה (שכנים ומשפחה), היא עובדת כמנקה במרפאה, מפוטרת, והחל מפיטוריה מתחילה הידרדרות במצבה למרות שהיא בתחילה מטפלת בביתה ובילדיה, אך כוחותיה עוזבים אותה, היא מנסה להתאבד ומאושפזת בבית חולים.

אדוארד, כאמור, הוא הילד ההורי שמנסה בכל כוחו להיאחז במסגרת, אבל בתוך תוכו מתוך התבוננותו ניתן להבחין בתסכול שלו ובקנאתו באחיו. הוא מקנא בכוחו ובנמרצותו של אחיו. אדוארד בדומה לאמו חושש מאוד לדימוי שלו בעיני הסובבים אותו כשאחיו שונה ממנו שמעון שמכונה 'בטטה' כלל לא בטטה. הוא ספורטאי שמנסה לשבור שיאים בריצה ובקפיצה, מעורה בחברה ומבין שביתו מתנהל באופן מוזר והסגירות לא בריאה להם. שמעון גם לועג לאחיו על השמרנות שלו ובכך מעצים אצל אדוארד את רגש הנחיתות לעומתו והקנאה.

בשעה שאחיו מנסה לצאת מהמסגרת הכובלת של האם אדוארד חושש, הוא מבין בתוך תוכו שמערכת החיים הזו כובלת, אך הוא חושש מהשינוי הוא לא מצליח לצאת מהאחיזה החונקת של אמו שמוחקת את זהותם.

חיזו' ואחיו נוהגים לעזור לאם בניקיון המרפאה לפני ביקוריה של המפקחת, חיזו' איננו כועס על תנאי חייו הקשים והלא שגרתיים, כל עוד הם שלושתם יחדיו (**מוטיב השלושה**). בסיפור חוזר חיזו' ללא הרף על כך שהם שלושתם יחדיו, כל עוד הם כיחידה אחת הוא מאושר למרות הבנתו כי משפחתם איננה משפחה נורמטיבית. כמו-כן, בני המשפחה עסוקים כל העת בניקיון (**מוטיב הניקיון**) הסדר והניקיון מצד אחד מסמל את הרצון לנקות את ה'לכלוך' במשפחה (הסגירות הלא רגילה של האם, המוזרות שלה) אבל גם משמרים כך את המסגרת, שמירה על שגרה.

אדוארד חושש מכל פגיעה במסגרת, בניגוד לאחיו שמעון. שמעון מעלה ספק באשר לחייהם בחלקי משפטים שהוא אומר כדוגמת 'סקייטבורד זה אחלה', 'לשכנה בגד ים משלה' אדוארד כועס עליו ומשתיק אותו. ועוד יותר מכך כאשר שמעון אומר בגלוי 'עד מתי נחיה ככה?' אדוארד חושש מפני האמת.

שמעון מורד בגלוי באמו כאשר הוא "בטעות" מנפץ תבנית ביצים מתחת למיטה של האם, כשהאם מתפרצת ומקללת אותו הוא עונה לה בחזרה באותו האופן, שמעון לא מוכן להשלים עם אורח החיים הזה. אדוארד כועס על שמעון ומקלל אותו לאחר ששמעון התפרץ בבית.

ביציאה אל החתונה יש התרחקות פיזית מהאם, אבל למעשה אין זה מסע אל תובנות אחרות על החיים, האחים לא מגיעים לגילוי עצמי, אלא המסע הוא לשום מקום כי היציאה הזו היא פריצה לרגע וחזרה למשפחה הקטנה. בנסיעה לחתונה האם מפקידה בידי של אדוארד את הסמכות שלה – להשגיח על אחיו. יחד עם זאת, היציאה לחתונה רומזת על הבאות (**רמז מטרים**) – ההתנתקות מהאם בגלל התמוטטה והעברת הסמכות לידי אדוארד. היציאה לחתונה מעצימה את הקונפליקט הפנימי של המספר הוא מאוד נמשך לאורות המרצדים בחוץ, אבל הוא מרגיש צורך לשמור על אחיו ולמעשה על המסגרת המשפחתית. כך שני האחים הם למעשה השלמה זה של זה – גם כותרת הסיפור מחזקת זאת "חיז'ו בטטה" וגם משיכתו של אדוארד לחוץ לחיים האחרים שהרי הוא מקנא ביכולותיו של אחיו לתקשר עם אחרים בקלילות ובאופן טבעי למדי.

האם מפוטרת מעבודתה היא מתחילה להסתגר עד שכוחותיה נגמרים. היא מסתגרת עוד יותר בביתה, עסוקה בניקיון ובבישול לילדיה. היא מכינה כריכים של גבינה עם בצל ירוק שהיא מגדלת בגינה עבור בניה. אדוארד מקבל באהבה את הכריכים בניגוד לשמעון שכועס על כך.

האם מתעוררות בלילות, לילה אחד לאחר שהיא מתעוררת חיז'ו מנסה לעזור לה והיא מבקש ממנו שיביא לה כוס מים לשתות ומתלוננת על כאב בחזה. למחרת חיז'ו נרגע כיוון שהשגרה חוזרת.

המפנה בסיפור הוא התמוטטותה של האם, ניסיון ההתאבדות שלה. האם בורחת אל הפרדס, שם מוצאים אותם בניה והשכנה. מציאת האם בפרדס מזעזעת את הבנים. הזעזוע הוא גדול כיוון שאדוארד רואה את אמו עם שמלתה מופשלת עד הירכיים בבת-אחת נחשפת המציאות המשפחתית שהאם ואדוארד בעקבותיה ניסו לשמור לעצמם, הסגירות נפרצה. אדוארד מיד מכסה את רגליה של האם, הוא מנסה להחזיר את השגרה של חיים. בשעה שהם חוזרים לביתם מהפרדס, אדוארד כועס שהשכנים הזמינו את האמבולנס, כל השכנים צופים בהם. עם כניסתם לביתם, החובשים מטפלים באם, כאשר החובשים מחתימים את חיז'ו על הטופס הרפואי, הוא מבחין כי רשום 'ניסיון התאבדות', וחיז'ו במחשבותיו בטוח שהם טעו בהבחנה, הוא מסרב לראות את מה שבאמת קורה בבית (**מוטיב הראייה**).

האם נשארת שבועיים בביתה, כאשר למרות שכיבתה במיטה וישיבתה על הכיסא היא מנהלת את הבית בהוראותיה, בניה נשמעים לה רק כדי להמשיך את שגרת חייהם.

לאחר שבועיים האם נלקחת לאשפוז בבית חולים, שני הבנים נשארים לבד בביתם. המספר מתבגר בתוך האירועים המסופרים, הוא נאלץ להתמודד עם מציאות חדשה ולא מוכרת. הציפייה היא שמציאות זו תנתק אותו אולי מדרך החיים הסגורה שהורגל לה, אבל חיז'ו ממשיך ומשמר את המסגרת המשפחתית, הוא לוקח על עצמו לדאוג לאחיו שנותר אותו נער שמבקש להשתחרר מהחולי.

בסיום הסיפור חיז'ו נמצא בחדרה של אמו (**כסמל** לתפיסת מקומו של האם) כשמעון נכנס וקורא לו שהביא את הדואר, חיז'ו אומר לו להניח את הדואר בצד. חיז'ו מתכופף ומביט תחת המיטה, שם הוא רואה עדיין את תבניות הביצים, העגבניות ושאר הדברים שאמו שמרה, והוא מרגיש 'קרירות נעימה', חיז'ו ממשיך את דפוסי חייה של אמו.

שמעון צועק לו שהוא יוצא לשחק, שמעון ממשיך בחייו, כיוון שהוא מרגיש בטוח ומקבל את אחיו הבכור כתחליף לאם.

אדוארד עד סוף הסיפור ממשיך לשמור על המסגרת המשפחתית המוכרת, למרות מוזרותה הוא שומר על הקיים, כי כך הוא שורד במציאות חייו הקשה.

סיום סגור

סיום הסיפור הוא סגור כיוון שברור כי אדוארד ימשיך בחייו עם אחיו בדיוק כפי שהם חיו עם האם. חיזו' שומר על המסגרת המשפחתית כדי לשרוד בתוך מציאות חייו הקשה.

כותרת הסיפור

ברובד הגלוי שם הסיפור הוא על שם שני הבנים שמנסים לשרוד בתוך מציאות חיים קשה. המספר, אדוארד שאמו החליטה שכוחו בעיניו, הוא הרואה ולכן העניקה לו את הכינוי חיזו' – גזר במרוקאית, ואחיו שמעון שקיבל מאמו את הכינוי 'בטטה' כי הוא הבריא החזק. ברובד הסמוי הכותרת היא חלק ממשמעות הסיפור, שני בנים ששונים זה מזה מאוד, אך גם משלימים זה את זה, ובעיני אמם הם יחידה אחת. חיזו' בטטה הוא גם כינויה של האם, כך שכניה מכנים אותה כי כל מהותה הוא הבית. בית שבו צמד ילדים שמתמודדים עם משבר בחייהם.

תרגול כתיבת תשובה לסיפור חיז'ו בטטה מאת סמי ברדוגו.

משמעות הסיפור _____ מאת _____ היא _____

משמעות זו נבנית בסיפור באמצעות מה שקורה לדמויות. (להכניס כאן – אדוארד מספר גיבור, ילד הורי, מוטיב הראייה הדמויות בסיפור הן _____)

לאורך כל הסיפור ניתן לראות שחיז'ו מנסה לשמור על המסגרת של המשפחה, כי כך הוא שורד בתנאי חייו הקשים. (יש לפרט את הדוגמאות)

בדרך חזרה מקופת חולים _____

דבריו של שמעון האח, מעשיו מצביעים על כך שהוא יוצא נגד צורת חיים זו _____

תגובתו של אדוארד לדבריו ולמעשיו של אחיו _____

הוא מגיב כך מפני ש _____

האחים יוצאים לחתונה _____

נסיעה זו היא **רמז מטרים** ל _____

האם מפוטרת מעבודתה ואז מתחיל תהליך של _____

האם מתעוררת בלילות וחיז'ו מגיב ב _____

נקודת המפנה בסיפור היא _____

בדרך חזרה מביתם אדוארד כועס כיוון ש _____
חיז'ו מתבקש לחתום על טופס על ידי החובשים הוא רואה שרשום שם כי _____
הוא מסרב לראות את _____
בסיום הסיפור (סיום סגור) האם נשארת שבועיים בבית, לאחר שבועיים היא נלקחת _____

ניתן לראות שחיז'ו ימשיך בדרכה של _____, כי כך הוא _____